

BIBLIOTECA PUBLICĂ – CENTRU DE DEZVOLTARE A INTELIGENȚEI ȘI DISEMINARE A VALORILOR

Maria CIOCANU-COTOROBAI

Rezumat

Biblioteca publică teritorială este focarul principal de dezvoltare culturală și spirituală în localitățile rurale datorită faptului că ea atrage la lectura documentelor diferite grupuri de locuitori.

Fondurile bibliotecilor publice teritoriale lasă de dorit deoarece de multe ori ele se completează doar din donații, nu și sistematic, ceea ce duce la necorespunderea lor intereselor cititorilor/utilizatorilor. Acest fapt contribuie la scăderea circulației fondurilor.

În bibliotecile publice teritoriale activează mai mult persoane specializate în alte domenii și cu studii medii generale. Este necesar ca în bibliotecile publice teritoriale să activeze preponderent persoane specializate în biblioteconomie și științele comunicării, pentru a ridica eficiența acestor instituții.

Este necesar ca administrația publică locală să acorde o atenție mai mare bibliotecilor din subordine, atrăgând la finanțarea lor și întreprinderile și asociațiile agricole teritoriale.

Cuvinte-cheie: *biblioteca publică teritorială, biblioteca națională, cititori/utilizatori, date statistice, document tradiționale, documente electronice,*

digitalizare, valoarea bibliotecii, Internet, circulația fondurilor, lectură, personalul bibliotecilor, administrația publică locală.

PUBLIC LIBRARY – CENTER FOR DEVELOPMENT OF INTELLIGENCE AND DISSEMINATION OF VALUES

Summary

The territorial public library is the main focus of cultural and spiritual development in rural localities due to the fact that it attracts different groups of residents to read documents.

The funds of territorial public libraries leave much to be desired because they are often replenished only from donations, not systematically, which leads to their non-compliance with the interests of readers/users. This fact contributes to the decrease in the circulation of funds.

More people specialized in other fields and with general secondary education work in territorial public libraries. It is necessary that the territorial public libraries mainly employ people specialized in librarianship and communication sciences, in order to increase the efficiency of these institutions.

It is necessary for the local public administration to pay more attention to subordinate libraries, attracting to their financing also enterprises and territorial agricultural associations.

Keywords: *territorial public library, national library, readers/users, statistical data, traditional document, electronic documents, digitization, Internet, circulation of funds, reading, library staff, local public administration.*

Fără bibliotecă nu există civilizație.

Ray Bradbury

Bibliotecile publice teritoriale sunt un element structural de valoare al câmpului cultural-informațional și de cunoaștere. Atunci când omul are nevoie să se documenteze în profunzime, să identifice informația ce-l vizează, el ține calea spre o bibliotecă unde poate găsi documentele necesare pe suport tradițional ori electronic.

Bibliotecile publice teritoriale din țara noastră, care trece de la o criză la alta, se află adesea într-o situație precară, alteori sunt pe cale de dispariție. Mai bine putem observa acest proces din tabelul 1.

Tabelul 1. Dinamica dezvoltării bibliotecilor publice teritoriale (1).

Anii	2000	2016	2020	2021
Numărul de biblioteci	1419	1343	1319	1305

Putem observa că numărul bibliotecilor este în scădere. De regulă, sunt în dispariție bibliotecile din satele/localitățile mici, trecute încă în secolul trecut în categoria celor lipsite de perspective. Observând această situație, ne-am interesat cum se dezvoltă casele de cultură și căminele de cultură (ultimele sunt specifice pentru satele mai mici). Într-adevăr, situația este aceeași. Dacă în anul 2000 erau atestate 1245 case și cămine de cultură, în anul 2021 deja existau numai 1194 de unități. Comparând cu numărul de comune/sate, care sunt în total – 1574 (dintre ele 660 sunt subordonate comunelor) (1, p. 119), putem conchide că destul de multe localități rurale au rămas fără nici o instituție culturală.

Trebuie să menționăm că, de regulă, bibliotecile din comune plasau periodic cărți în căminele culturale și deserveau populația în anumite zile și ore. Acum locuitorii acestor sate mici au rămas constrânși total din punct de vedere cultural, deși au aceleași drepturi cetățenești cu cei din localitățile mai mari. Într-o epocă a cunoașterii, constatăm că în localitățile noastre rurale resursele civilizatoare sunt în proces de scădere. Situația este revoltătoare. Ea ar fi necesar să fie discutată de administrația publică locală, de Guvern, respectiv, de Ministerul Culturii. Oamenii pleacă din țară nu doar din cauza lipsei de bani, dar și din cauza lipsei unei infrastructuri corespunzătoare timpului. În acest sens, am mai menționa că a venit timpul ca organele abilitate să propună Biroului Național de Statistică să introducă (periodic) în Anuarul Statistic tabeluri care să cuprindă sistematizarea localităților rurale în dependență de numărul de locuitori și de numărul de instituții culturale din acestea. Faptul ar ușura orientarea administrației publice de diferite niveluri în infrastructura cultural-spirituală pentru a lua decizii mai rapide în favoarea dezvoltării ei.

Biblioteca publică contemporană nu poate fi înlocuită cu concurentul său principal - Internetul, deși acesta are rețele sociale și alte servicii. Deosebirea esențială a bibliotecii rezidă în atitudinea individuală și de grup față de cititorii/utilizatorii săi, care beneficiază de ghidaj prin oceanul informațional. Tododată, biblioteca organizează discuții cu cei mai vizati cititori din diferite domenii ale culturii, artei, literaturii, științei și prestarea serviciilor specifice persoanelor nevoiașe, altor grupuri sociale etc., contribuind la dezvoltarea inteligenței și la folosirea rațională a timpului liber.

Activitatea bibliotecilor publice teritoriale este ghidată de bibliotecile naționale: Biblioteca Națională a Republicii Moldova și Biblioteca Națională pentru Copii "Ion Creangă". Aceste biblioteci, fiecare reieșind din specificul său, dezvoltă diferite strategii de

perfecționare a activității bibliotecare. Printre cele principale vom enumera următoarele strategii:

- de modernizare a bibliotecilor publice;
- de digitalizare a fondurilor de documente;
- de prestare a serviciilor electronice;
- de diversificare a serviciilor de bibliotecă;
- de cercetare a activității bibliotecare;
- de comunicare în situații de criză;
- de atragere a populației spre lectură;
- de dezvoltare a publicității documentelor tradiționale și electronice;
- de perfecționare și de evaluare a cadrelor;
- de editare a materialelor metodologice și informaționale etc.

Un rol decisiv l-au avut Bibliotecile Naționale în perioada de pandemie Covid-19, când bibliotecile au fost instantaneu izolate de cititorii săi. Bibliotecile Naționale au orientat bibliotecile publice referitor la modul cum să utilizeze mass-media, inclusiv internetul, pentru satisfacerea intereselor reale și potențale ale utilizatorilor și a locuitorilor din raza lor de activitate.

Bibliotecile Naționale, precum putem observa din această descriere succintă, realizează o muncă enormă atât pentru cititorii/utilizatorii săi, cât și pentru bibliotecile publice teritoriale din țară. În afară de aceasta, Biblioteca Națională pentru Copii "Ion Creangă" acordă suport metodologic și bibliotecilor gimnaziale și liceale. Aici considerăm important să atragem atenția guvernării că cea mai mare și valoroasă bibliotecă publică a țării - Biblioteca Națională a Republicii Moldova (BNRM) este într-o stare avariata. Ea nu poate să-și întrețină calitativ fondurile de documente, nu dispune de suprafețele necesare pentru deschiderea lor în fața cititorilor /utilizatorilor. Se cunoaște, că foietarea unui document determină valoarea lui pentru o persoană concretă, iar cei ce frecventează biblioteca nu au această posibilitate deoarece lipsește accesul liber la fonduri. Totodată, această lacună se răsfrânge negativ asupra circulației fondurilor de documente și a intereselor cititorilor/utilizatorilor (mai cu seamă a intereselor conexe).

Fondurile bibliotecilor publice teritoriale și cititorii/utilizatorii săi

Valoarea bibliotecii publice teritoriale este determinată și de valoarea fondurilor de documente ce le conține pe suport tradițional și electronic, și de circulația lor, de indicii de lectură, de calitatea serviciilor informaționale, cognitive și hedonice, de capacitatea ei de a atrage la lectură populația locală.

Calitatea relativă a fondurilor de documente ale bibliotecilor publice teritoriale și circulația lor în dinamică o putem vedea în tabelul 2.

Tabelul 2. Dinamica dezvoltării fondurilor și circulația lor (1, 2,3,8).

Anii	2005		2015		2019		2021	
	1	2	1	2	1	2	1	2
	Total fonduri de documente	inclusiv în limba română	Total fonduri de documente	inclusiv în limba română	Total fonduri de documente	inclusiv în limba română	Total fonduri de documente	inclusiv în limba română
Fonduri de documente	14985,9	7199,1	16585,2	8122,4	199,4	157,2	15377,8	7902,4
Circulația fondurilor	0,9	-	1,0	-	0,4	-	0,5	-

Datele statistice demonstrează că bibliotecile publice teritoriale au avut o perioadă de criză în suplinirea fondurilor. Majoritatea documentelor din perioada sovietică nu mai corespundeau timpului din punct de vedere politic, științific ori lingvistic. Era necesară excluderea literaturii învechite cu documente în limba română cu alfabet latin, ceea ce au realizat treptat bibliotecile publice teritoriale; observăm că situația s-a îmbunătățit în ultimii ani.

Aceasta este o descriere a situației generale, cea particulară însă este destul de precară. În rapoartele analitice anuale ale bibliotecilor raionale se menționează că unor biblioteci administrația publică locală nu le acordă bani pentru achiziții (ex.: 9, p. 10 biblioteci din r-nul Strășeni) (10, p.10), ori acestea își completează fondurile din donații (10). Donațiile nu întotdeauna completează lacunele structurale ale fondului de documente, fie nu se potrivesc cu necesitățile și interesele cititorilor/utilizatorilor. Ele pot forma un nucleu de literatură care nu își găsește solicitantul, cea ce contribuie la scăderea indicelui de circulație al fondurilor de documente.

Administrația publică locală care nu are în teritoriu agenți economici puternici adună puține venituri și mecanic ”taie” din finanțările destinate culturii, deși în *Legea cu privire la biblioteci* (8) se stipulează că

administrația publică anual alocă mijloace financiare pentru procurarea a minimum 50 titluri de documente la 1000 de locuitori. Acest fapt se produce fiindcă nimeni **real** nu este responsabil de îndeplinirea prevederilor legii, deși numărul de titluri indicat anterior este foarte mic. Conform datelor Biroului Național de Statistică, în țara noastră se editează anual peste 2000 de titluri (8, p.196) .

Cheia succesului și rolul semnificativ al bibliotecilor publice în comunitate se determină nu atât prin manifestările publice care trebuie să se axeze pe documentele deținute ci, în special, prin numărul de cititori/utilizatori atrași spre lectură și prin intensitatea lecturii. Situația în acest aspect al activității bibliotecare o putem observa din tabelul 3.

Tabelul 3. Dinamica creșterii numărului de cititori/utilizatori activi (mii) și vizitatori virtuali (2,3,6,10)

Cititori/ utilizatori	2004	2015	2017	2019	2021
Utilizatori activi	627,5	632480	810,2	785,2	623,3
inclusiv copii	315,4	301047	355,9	343,7	292,2
Intrări total	-	6040887	7821. 3	7203,7	4851,7
inclusiv copii		3548109	4470,0	4270,3	2899,0
Vizite virtuale	-	693175	1595,5	1298,3	1510,2
Vizitatori virtuali	-	-	828,3	816,5	1079,6

Analiza statistică demonstrează că numărul de cititori nu s-a mărit evident pe parcursul mai multor ani. Motive sunt mai multe. Printre cele principale pot fi:

- fondurile de documente care nu corespund intereselor și necesităților cititorilor/utilizatorilor;
- personalul bibliotecilor din comune/sate au o pregătire mai mult generală decât specială;

- exodul populației, de obicei, cu studii mai bune și mai tinere, mai active din punct de vedere social și cultural;
- se cere o muncă mai individualizată cu cititorii/utilizatorii reali, cât și cu cei potențiali;
- administrația publică locală nu întotdeauna are în atenția sa situația instituțiilor culturale.

Este îmbucurător faptul că s-a mărit numărul de vizite virtuale și de vizitatori virtuali ai bibliotecilor. Utilizatorii de Internet încearcă să găsească informația necesară, însă nu se cunoaște în ce măsură interesele lor este satisfăcut, deoarece bibliotecile publice teritoriale dețin puțină informație electronică. Totuși, trebuie să menționăm că bibliotecile publice teritoriale și-au îmbunătățit activitatea. Ele încearcă să aducă cititorul în bibliotecă, ca acesta să fie și utilizator virtual al surselor electronice, care se găsesc în sistemul electronic al bibliotecilor Republicii Moldova și în cel global. În această situație, bibliotecarul trebuie să cunoască adresele și structura documentară a fondurilor digitale. Astfel, cititorul/utilizatorul nevizat, fără consilierea bibliotecarului-bibliografului, se orientează mai greu atât în informația locală, cât și în cea globală. Din această cauză, în prezent se cere și o pregătire atât tradițională, cât și electronică/digitală solidă a bibliotecarilor.

Bibliotecarul – busola de orientare în structura informațională tradițională și digitală

Succesul sau insuccesul activității bibliotecilor publice depinde de calitatea personalului ce activează în ele. Bibliotecarul este un descoperitor de căi informaționale și al cititorilor/utilizatorilor cărora ele se potrivesc. De la bibliotecarul contemporan care activează în biblioteci publice se cer cunoștințe universale, în același timp și cunoașterea tehnologiilor noi care pot fi aplicate în biblioteci.

Situația cu personalul care activează în biblioteci poate fi observată din tabelul 4.

Tabelul 4. Dinamica dezvoltării cadrelor din bibliotecile publice teritoriale.(2,3,10).

Anul	2004			2016			2021		
	Total	Inclusiv cu studii speciale		Total	Inclusiv cu studii speciale		Total	Inclusiv cu studii speciale	
		superioare	medii		superioare	medii		superioare	medii
Personalul bibliotecilor	1820	377	872	1562	335	573	2053	430	396

Datele statistice arată că personalul bibliotecilor pe parcursul a aproape douăzeci de ani, deși puțin, dar a crescut. În cea ce privește personalul de specialitate, acesta în raport cu cel general s-a micșorat evident. Dacă în anul 2004, în bibliotecile publice teritoriale erau 68,6 % de specialiști în domeniu, apoi în anul 2021 ei deja constituiau numai 40,2 %.

Nu excludem că în societate s-a creat impresia că în bibliotecă poate activa oricine care are cel puțin studii medii generale. Nu putem să nu amintim că pe parcursul timpului, în bibliotecă într-adevăr au activat și mari scriitori, și cercetători/savați din diferite domenii ale științei și culturii. În biblioteca publică contemporană, totuși, este necesar să aciveze preponderent specialiști din domeniul *biblioteconomiei și științelor comunicării* (BȘC). Persoanele din alte domenii (ori cu studii generale) care doresc să activeze în bibliotecă ar fi cazul să se specializeze în BȘC, căpătând astfel a doua profesie. Ce-i drept, pentru ca să se realizeze acest fapt, se cer elaborate programe de învățământ diferențiate. De exemplu, un specialist în domeniul filologiei are o pregătire literară și unele cunoștințe din alte domenii socio-umane. Deci, el ar avea nevoie de un program care ar include cunoștințe în domeniul BȘC și digitalizare cu aplicare la bibliotecă. Pentru cei care sunt specializați în domeniul tehnicii, desigur, va fi nevoie de un alt program ș.a.m.d.

În prezent, administrația publică locală ar putea să adere la pregătirea cadrelor din domeniu cu ajutorul programului dual de pregătire al cadrelor lansat în Republica Moldova, având în acest proces suportul antreprenorilor care în structura asociațiilor nu dispun de bibliotecă.

Încheiere

Succinta analiză factologică efectuată ne permite să formulăm următoarele concluzii.

Biblioteca publică, indiferent de localitatea unde se află, fiind înzestrată cu documentele necesare (pe suport tradițional și electronic), poate oferi o bază calitativă de dezvoltare a inteligenței.

Diseminarea documentelor se realizează printre diferite grupuri de cititori/utilizatori. Principalele sunt formate de cei tineri, copii și adolescenți. Totodată, este important de a lărgi diseminarea documentelor printre grupurile de vârstnici.

Cititorul/utilizatorul contemporan nu citește mai puțin decât în trecut. Astăzi el citește mult mai mult, doar că utilizează tot mai mult pentru dezvoltarea profesională și spirituală documente pe suport electronic. În acest context, subliniem că, în Anuarul Statistic al Biroului Național de

Statistică din Republica Moldova este necesar să fie introduse și date despre digitalizarea fondurilor de documente, despre serviciile digitale și utilizarea lor, pentru ca volumul activității bibliotecilor să fie reflectat corect, altfel, se poate crea impresia că ele activează ca și în secolul trecut.

Bibliotecarul este figura centrală a bibliotecii. El este cel care formează/determină imaginea ei și asigură calitatea serviciilor oferite de bibliotecă.

Bibliotecile publice teritoriale, beneficiind de suportul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova și a Bibliotecii Naționale pentru Copii "Ion Creangă", pot contribui la apropierea mai rapidă a cititorilor/utilizatorilor contemporani de valorile naționale și cele europene.

Bibliotecile publice teritoriale în tandem cu autoritățile publice locale, cu întreprinzătorii, pot obține rezultate importante în atragerea populației spre perfecționarea cunoștințelor profesionale, cunoștințelor din domeniul științei și culturii generale.

Este necesar ca administrația publică locală să acorde o atenție mai mare bibliotecilor din subordine, atrăgând la finanțarea lor, la completarea fondurilor și întreprinderile și asociațiile agricole teritoriale.

Cultura unui popor poate fi măsurată și prin numărul și calitatea bibliotecilor, prin populația atrasă spre lectură.

Bibliografie

1. Anuarul statistic al Republicii Moldova 2022, Chișinău, 2022, p.196-197.
2. Bibliotecile publice din Republica Moldova: situații statistice 2003-2004, Chișinău, 2006, Tab. 1-4.
3. Bibliotecile publice teritoriale din Republica Moldova 2015-2016, Tab. 1, 2, 3, 5,
4. Sistemul național de biblioteci din Republica Moldova: studiu statistic 2020-2021, Chișinău, 2023.
5. Sistemul național de biblioteci din Republica Moldova: studiu statistic 2017-2019, Chișinău, 2020.

Surse electronice

6. Date statistice privind activitatea sistemului național de biblioteci în anii 2017-2019. Disponibil:
<http://www.bnrm.md/files/accesDedicat/Date%20statistice%20comparative%20privind%20activitatea%20Sistemului%20Na%C8%9Bional%20de%20Biblioteci%20%C3%AEn%20anii%202017-2019.pdf>

7. Date statistice privind activitatea sistemului național de biblioteci 2020-2021. Disponibil:
<http://www.bnrm.md/index.php/profesional/statistica/statistica-de-biblioteca>
8. *Legea cu privire la biblioteci* nr. 160 din 20.07.2017. Disponibil:
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133348&lang=ro#
9. Raport analitic privind activitatea bibliotecilor publice teritoriale din raionul Strășeni în anul 2022. Strășeni, 2023. Disponibil:
<http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1690/raport%202022%20BPR%20M.Sadoveanu%20Str%c4%83%c8%99eni.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
10. Date statistice privind activitatea bibliotecilor publice teritoriale din Republica Moldova în anii 2017-2021. Disponibil:
<http://bnrm.md/files/accesDedicat/Date%20statistice%20comparative%20privind%20activitatea%20bibliotecilor%20publice%20teritoriale%20din%20Republica%20Moldova%20%20C3%AEen%20anii%202017-2021.pdf>
11. Bibliotecile publice teritoriale din raionul Drochia în anul 2021. Raport analitic anual. Drochia, 2022. Disponibil:
<http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1511/DROCHIA%20Raport%20analitic%20anual%202021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Date despre autor:

Maria CIOCANU-COTOROBAI, dr., conf.univ.

email: maria-ciocanu@mail.ru